

4 De Pascuis, & iure pascendi.

blica, id est communia civitatis, villa, aut oppidi, quia in usu publico, & communi utilitate sunt constituta, ut in l. 9. tit. 28. par. 3. ibi: *E los montes, e las dehesas, e todos los otros lugares semejantes deessos, que son estables, e otorgados para pro comunal de cada ciudad, o villa, o castillo, o otro lugar, & in l. 7. tit. 29. eadem partita, & in l. 13. tit. 9. par. 6. expressus in l. 15. tit. 5. par. 5. ibi: *O lugar publico, assi como la plaza, e las carreras, e los exidos, e los rios, e las fuentes que son del Rey, o del comun de algun Concejo, l. 1. & l. 11. tit. 7. lib. 7. recop. & de iure communi expendi solent iura in l. sed celsus, ff. de contrab. empt. l. inter publica 17. ff. de verbor. sig. ubi communiter DD. maxime Rebuffus, Anguiano ubi sup. n. 9. Alia autem pascua sunt Universitatis, non tamen sunt usui publico destinata, nec civium, & incolarum commodo particulari deserviunt, sed propria sunt communitatis, velut alia ejusdem generis, quae vulgo nuncupamus *proprios del Concejo*, ut in l. 10. tit. 28. p. 3. d. l. 7. vers. *mas las otras cosas, d. tit. 29. eadem part.* Et quia eorum redditus, vel pecunia (quae ex eis provenit) pro communi commodo erogari debet, ideo publica (quamvis abusive) etiam solent nominari cum verè, & propriè privatarum rerum effectus, & qualitatem sortiantur in multis, ut in d. l. inter publica, ibi: *Sed si qua sunt civitatum, velut bona, seu peculia servorum, civitatum, pro caldubio publica habentur, d. l. 10. ibi: Mas los frutos, y las rentas que salieren dellas, deven ser metidas en pro comunal de toda la ciudad, y villa cuya fueren: quae verba expressè confirmant rationem à nobis in proposito traditam, quo in sensu Petrus Greg. ubi sup. n. 13. ait: Erant etiam Romae Pascua publica, ex quibus etiam vestigalia perveniebant ad ararium publicum, vocabanturque agri illi scriptuarij, in quibus ut pecora pascerentur, certum aes erat: ita dicti, quia Publicanus scribendo conficit rationem, ut ait Sextus Pompeius, & eorum qui pascua publica conducebant ratio, scriptura dicebatur, ut ait Asconius Pedianus: & ita observant, & latius prosequuntur Collegæ nostri, meritiissimi hujus Regij conventus Advocati, Gaspar Rodericus lib. 1. de annuis redditibus, q. 14. à n. 67. Velaz-***

quez de Avend. in tract. de censib. c. 68. ferè per totum.

Privata verò pascua, verè & propriè dicuntur, quae singulorum civium sunt, & in suo dominio particulari resident, ut in l. 2. C. de pascuis pub. d. lib. 12. ibi: *Non minore decernenda poena, si etiam prata privatorum, &c. & in d. l. pratum, juncta Glo. ff. de verbor. sign. Petrus Gregor. ubi sup. d. cap. 15. sicut & alia bona, ut in l. in tantum 6. §. universitatis, ff. de rerum divis. §. singulorum, Institut. eodem tit. Glo. verbo. privata, in l. fin. Cod. de sacros. Eccl.*

CAPUT III.

De usu Pascui publici

SUMMARIUM.

- 1 *Usus Pascui publici proponitur themo.*
- 2 *In modo usus Pascui semper attenditur consuetudo.*
- 3 *Circa modum pascendi varia sunt, & diversa in locis statuta municipalia, vel consuetudines.*
- 4 *Concilia oppidorum statuere possunt, & poenas instigare pro usu pascui.*
- 5 *Pascui publici usus cuilibet civium, vel vicinorum communis est.*
- 6 *Pascua publica secundum indigentiam uniuscuiusque civis, vel vicini patere debent.*
- 7 *Pascuo publico quomodo vicini uti debeant explicatur ad sua pecora alenda.*
- 8 *Traditur ratio, quare secundum numerum pecorum unicuique debeat concedi pascuum.*
- 9 *Traditur, & alia ratio istius rationis, majoris declarationis gratia.*
- 10 *Reipublica interest civis locupletes habere.*
- 11 *Pascuo publico civis, seu vicinos uti, non abuti debere, traditur, & comprobatur.*
- 12 *Pascuis publicis non sufficientibus ad pecora vicinorum alenda, quid faciendum?*
- 13 *Pascua publica, an dividi debeant inter civis, & incolas pro modo possessionum, & praediorum, ubi de sententia Alberici, in l. Imperatores 17. ff. de servitutibus, titulo generali.*
- 14 *Expenditur text. in l. si filia 20. §. si pater, & in l. testatrix 20. §. plures,*

Caput III.

- plures, ff. si servitus vind.
- 15 *Arbitrium super usu pascui ex quibus in ordinatione, seu statuto municipaliformari, vel concipi debeat.*
- 16 *Traditur duplex ratio, quare modus possessionum attendatur circa concessionem usus pascui.*
- 17 *Agitur de intellectu legis 9. tit. 28. part. 3.*
- 18 *Quomodo debeat intelligi modus praediorum in concessione pascui, an respectu iugerum terra? vel eorum valoris, & aestimationis proponitur.*
- 19 *Responditur lex, Imperatores, ff. de servitutibus, pro sententia Alberici, & convincitur in nibilo ei favere.*
- 20 *Respondetur ad text. in §. insala, Institut. de rerum divisione, & intelligitur in proposito.*
- 21 *Adducitur in argumentum questionis, text. in l. 2. §. cum in eadem nave, & in l. ult. in fin. ff. ad l. Rhodi de jactu.*
- 22 *Respondetur ad text. in dict. §. cum in eadem, dict. l. 2. & ad dictam l. ultim. ff. ad l. Rhodiam, de jactu, & intelliguntur.*
- 23 *Intelligitur in proposito questionis, text. in l. majorem. ff. de pactis, & ponderatio ejus, ut per Albericum.*
- 24 *Resolutio questionis, an ad usum pascui debeat attendi quantitas iugerum, an verò valor, Iudicis arbitrio relinquatur.*
- 25 *Immittens in pascua plures pecudes, quam statuto, vel consuetudine fas est, aut morbo laborantes, puniri debet, & à pasturagio expellitur.*

Supposita pascuorum distinctione, de qua in cap. precedenti, primo loco de usu pascui publici, & communis civium, & vicinorum, erit noster sermo.

Et sanè semper in modo pascendi est observanda consuetudo, quae in loco viget, l. 1. C. de pascuis pub. lib. 11. ibi: *Sed eam manere decernet, quam statuit antiquitas, l. 1. & 2. Cod. de fundis limitrophis, eodem lib. ubi Gloss. l. 1. §. denique, ff. de aqua plu. arcenda, Bald. in tit. de pace Constantiae, §. mos Romanorum, in usibus feudor. docet Calcanæus conf. 49. aliàs 50. incipit, Commune, Decius conf. 550. Aymon Craveta conf. 154. num. 1. in fine. Et idem constat ex l. 20. Curianum Mattiti, anni 1528. Burg. de Paz in l. 3. Tauri, num. 494. Petrus Nunius de Avendaño, de exe-*

quendis mand. cap. 4. numer. 30. part. 1. Unde in plerisque locis dispositum, & consuetum est, nullum civem, seu vicinum posse depascere nemora, prata, seu exitus Universitatis, nisi tot pecudibus, vel ab illo, vel ab isto tempore, in his, vel illis mensibus, prout commodius, & opportunius judicatur. Itaque in proposito consuetudini, vel legi municipali erit standum. Nam circa modum pascendi absque dubio Concilia cujuslibet oppidi facere possunt statuta, & poenas transgressoribus infligere; de quo latè per Laurentium Sylvanum conf. 1. numer. 70. & 73. Burgos de Paz in l. 1. Tauri, à numer. 350. & nos latius in c. 12. dicemus.

Circa consuetudinem verò vel observationem antiquam: de jure, pascendi usus cuilibet civium, vel vicinorum in pascuo publico oppidi, communis est; ut in l. testatrix, §. 1. ff. si servitus vindic. §. universitatis, Institut. de rerum divisione. & ibi notatur, l. in tantum, §. universitatis, ff. eodem, tradunt Doctores in l. sicut, ff. quod cuiusque univers. nom. ubi Gloss. verbo, non debetur, Baldus in l. si municipales, ff. eodem tit. & de jure Regio est text. in l. 9. tit. 28. part. 3. ibi: *Catodo ome que fuere y morador puede usar de todas estas cosas sobredichas, e son comunales a todos, tambien a los pobres, como a los ricos, ubi latè Gregor. Lop. Stephanus Bertrandus conf. 51. incipit, Viso consultationis, volum. 1. Capola tracta. de servit. rust. cap. de servitute juris pascendi, n. 47. Covarruv. in practis, c. 37. num. 1.*

Sed hic jam se nobis offert inquirendum, quòd in praxi passim occurrit qua forma, & modo vicini pascuis publicis utantur. Qua in re omillis plurimum Doctorum opinionibus, affirmandum est, unicuique pascua publica concedi, & permitti secundum suam indigentiam, ut in l. ceterum, ff. de usu, & habit. l. usus pars, cum ibi notatis, ff. eodem, l. si quis per divinam, in fine, C. de aquaeductu, lib. 10. Albericus in d. l. in tantum, §. universitatis, Greg. Lop. in dict. l. 9. in glo. tambien a los pobres, id enim sonant verba ejusdem legis, ibi: *Y son comunes a todos, tambien a los pobres, como a los ricos, juncta l. fin. §. Lucius, ff. de legat. 2. & l. 1. C. de apocis pub. lib. 10. cum ibi notatis, Ripa responsò 22. num. 10. tit. de legibus, & longa conf. Bertrandus conf. 1.*

num. 12. lib. 3. Chassaneus in consuetud. Burgund. rubr. 13. §. 2. n. 26.

7 Itaque taliter vicinus pascuis publicis fruatur, qualiter ad omnia sua pecora alenda opus fuerit, sive, quia dives plura pecora habet, sive, ut pauper, & inops pauca: quia diviti non plene consulatur, nec pro modo indigentia, si omnium pecorum suorum gregi liber non esset aditus in pascuis publicis, sicut pauperi ad alendum, & depascendum suum paucinum ovile. Quod ex eo suadetur: quia, ut ait Divus Thomas 2. 2. quæst. 61. artic. 2. in iustitia distributiva, tanto plus alicui de bonis communibus datur, quanto illa persona maiorem principalem habet in communitate. Pauperi enim pro numero suorum pecorum, sufficit fortassis minima portio: Diviti vero progredere ampliori, amplior est necessaria: argumento text. in l. plenum 12. §. 1. versicul. Laurentius, ff. de usu, & habitatione, ibi: Aliquando enim largius cum usuario agendum est, pro dignitate eius, cui relictus est usus; l. sed si susceperit, §. sed et si proponas, ff. de iud. ex quo Jacobus Rebuffus in dict. l. 1. C. de apochis publicis, dicebat pauperem, nequaquam posse tot ligna excindere ex nemoribus universitatis, sicut divitem, docet Joannes Platea in dict. l. 1. Sicut enim ex bonis Reipub. vicinis egentibus subvenire expedit, ut publicorum bonorum emolumentis suffulti, necessitatibus suis provideant, & in meliorem statum erigantur; ita divites, & opulentos incolas publicæ utilitatis participes fieri, ut locupletiores reddantur, & patrimonium suum crescant, & non decidant, æqua ratio dicitur: & honor incrementi ipsius Reipub. suadet. Cujus maxime interest (ut vulgò jactatur) cives locupletes habere, ambent. ut iudices sine quoquo suffragio, §. quod non aliter, collatione 2. splendet enim Resp. dum civibus, & vicinis constat ditioribus. Unde apud Navatheos speciali lege, qui opes suas minuebat, mulctabatur; qui vero augebat, honore, & dignitatibus insigniebatur; ut ex Strabone, refert Tiracquel. de jure primogen. quæst. 24. numer. 12. propterea Tullius, 2. officiorum: habenda est (inquit) ratio rei familiaris, quam quidem delabi sinere flagitiosum est. Eleganter Panormitanus in capit. ex parte, de consuetud. & in capit. 1.

de donat. Chassaneus in catalogo gloria mundi, 2. par. consideratione 64.

Verum superior sententia, eo grano salis temperanda est: ut tali modo divites pascuis publicis utantur, ut non abutantur, ut docet Petrus Gregor. 1. part. synagm. capit. 15. numer. 12. Franciscus Marcus decis. 84. Mexia super l. Toleti, part. 9. fundamento 2. ex numer. 56. Nectot greges, & pecora in prata, exitusque publicos immittere fas erit, ut gramina, aut herbam suis pecoribus omnino consumant, & pauperum greges debita defraudentur portione: sed unicuique pro modo indigentia, sine injuria cæterorum, pascua pateant, arg. text. in l. Imperatores 17. ibi: Ita demum permitti duci, si sine injuria alterius id fiat, l. si cui 9. ibi: civili tamen modo, ff. de servitutibus, titulo generalis, l. in summa 2. §. fin. ibi: si tamen non ultra modum noceat, ff. de aqua pluv. arc. l. arbor 19. §. fin. ff. commun. divid. & in specie decidit text. in dict. l. 2. C. de pascuis pub. ibi: Ita tamen ut sine lesione provincialium provideant Curiales, ubi Albericus: Bertrandus conf. 229. Etiam si nobili, volu. 2. & conf. 202. numer. 6. eodem lib. & conf. 240. Viso tenore, numer. 10. & sequenti, volum. 3. & consil. 51. Viso consultationis themate, circa princip. vol. 1. Chassan. in consuetud. Burg. rubric. 13. §. 3. in fin. Baldus in l. si manifeste, colum. 2. C. de servi. Angelus in l. certo generi, §. si totas, ff. de servi. rustic. Cæpol. dict. capit. 9. de servi. juris pas. num. 17. Gregor. Lop. ubi supra, Covarruv. in pract. dict. c. 37. Avend. dict. cap. 4. numer. 20. decisio Avenion. 176. numer. 8. & 9. Mexia omnino videndus ad l. Toleti, part. 9. fundamento 2. ex numer. 55. ubi alios refert.

13 Si verò termini, & pascua non sufficiant, ut admissis divitum numerosis gregibus, pro modo suæ indigentia, adhuc superfit pascuum vicinis pauperibus ad sua pecora alenda, tunc considerata pascuorum qualitate, incolarum conditione, & necessitate, Judex arbitrabitur, & rem prout melius populi conservationi viderit expedire componet, & temperabit, ut docet Bertrandus conf. 37. lib. 1. & conf. 75. numer. 15. lib. 2. & conf. 1. lib. 3. Afflict. in constit. Neapolit. rubri. 85. numer. 8. Covarr. & Avend. supr. Menoch. de arbitr. l. 2. cent. 3. casu 245. n. 14.

Ex

13 Ex quibus existimo, non esse indistinctè veram sententiam Alberici, in dict. l. Imperatores, existimantis, pascua esse dividenda inter cives, aut incolas, pro modo possessionum, & prædiorum, quæ in territorio habet quisque sequuti fuerunt Doctores in l. si partem, ff. de servi. rustic. Joan. de Platea in dict. l. 1. C. de apochis pub. lib. 10. Bertran. conf. 51. Aimon. Craveta conf. 154. & conf. 60. Pro quibus adduci solet text. in l. si filia 20. §. si pater, ff. famil. heretic. & in l. testatrix 20. §. plures, ff. si servitus vindic. ubi Albericus infert, illos, qui minorem quantitatem pecudum habent, posse agere actione communi dividendo, ut unicuique justa portio assignetur; Chassaneus in consuetud. Burg. rubr. 13. §. 3. numer. 4. Nam si verum amamus generalitas verborum dictæ legis Partita talem restrictionem non patitur, nec ad possessionem, seu prædia respexit, sed ad vicinitatem, seu incolatum, & personas, ibi: Catodo ome que fuere y morador puede usar de todas estas cosas sobre dichas, y son communes a todos, tambien a los pobres como a los ricos, nec enim, si quis cum non haberet prædia, habens tamen pecora, & greges, debebat pascui commoditate carere.

15 Fateor tamen, quòd si ob id, quod villæ pascua non sufficerent ad greges, & pecora vicinorum, esset condenda aliqua lex, seu ordinatio municipalis, aut lite mota super pascui usu inter vicinos, esset ferenda sententia super adjudicatione, vel divisione pascui, multum debet suadere sancientis, seu judicantis animum ad majorem pascui portionem concedendam, plura vel pauciora pecora admittenda; possessio plurium, vel paucorum prædiorum.

18 Tum, quia si pascua respectu incolatus, & vicinæ conceduntur, & competunt (ut diximus) tanto magis radicata, & fixa videtur vicinitas in aliquo, quanto pluribus prædiis, & possessionibus præstat: ac per consequens uberius vicinatis emolumento, & pascuo frui debet. Tum etiam, quia pro modo possessionum, est opus animalibus ad culturam earum; & sic eo respectu, est concedendus pascui usus. Quo in sensu mirabilis est in praxi Alberici, & sequacium antesignata resolutio. Sequitur Calcaneus conf. 34. colum. 3. Aymon. Craveta conf. 60. Ex

omni capite, num. 3.

Nec ei refragabitur dicta lex 9. partita, in verbis supra relatis. Quia etsi in ea constitutum sit, terminos oppidorum ita esse communes pauperibus sicut divitibus; non tamen ibi sancitur, quomodo inter eos usus ipse dividendus sit: in quo intelligenda veniet, ex dict. l. Imperatores, & doctrina supra adducta.

Sed quando hanc utilem, & quandoque observandam fore sententiam dixerim: non absite erit obiter inquirere, quomodo hic prædiorum modus in prædicto casu intelligatur, & attendi debeat, an habito respectu ad jugerum quantitatem? an verò ad eorum valorem? In quo Albericus in dict. l. Imperatores, argumentis, & similitudinibus involutus ancipiter procedit, nec veram resolutionem innixto pede firmare fuit ausus, cum tamen jura ab eo pro utraque parte adducta, nihil ad rem faciant. Nam dicta lex Imperatores (quæ pro modo possessionum, & jugerum, aquæ servitutem deberi insinuat) profecto in argumentum hujus rei, & propositæ quæstionis, perpendi, nullatenus potest; cum in diverso casu loquatur: Nam servitus ducendæ aquæ pro modo, & quantitate jugerum, intelligitur per quandam connexitatem deberi; est enim unum propter aliud, hoc est servitus aquæ pro quantitate prædiorum: quia prædium irrigandum in omni sui parte aqua indiget: unde ratio jugerum est habenda: At in casu nostræ disputationis, diversa militat ratio, quoniam unum ad aliud non infert: nec enim necessario subsequitur, quod qui habet plura prædia, habere etiam debeat majorem partem pascuorum, ut patet ad sensum, & supra diximus.

Pari modo, in nihilo aridere videtur text. in §. insula, instit. de rerum divisione, quem adducit pro quæstione Albericus, ubi supra, dum probat, alluvioni acquiri singulis prope ripam possidentibus, pro modo quantitatis prædij, quod in fronte fluminis est. Iste enim casus longe diversus est. Quoniam pro modo quantitatis frontis alluvionem unusquisque acquirit, quia etiam propriæ terræ frontem eadem alluvione, amittere posset. Periculum ergo amissionis, & lucris spes duo connexa sunt, & unum secundum aliud procedere,

procedere, & regulari solet, ut in *secundum naturam, de regul. juris*. Vnde cum frons terræ expositus sit, pro quantitate, & modo jugerum, alluvioni, nihil mirum, quod tam in acquisitione, quam in amissione, attendatur modus, & quantitas jugerum, cum unum ab altero dependeat, & determinationem recipiat: Secus tamen in casu nostro, in quo nec datur connexitas, nec correspondiva determinatio unius ab altero.

²¹ Sed & pro alia opinione, quod in casu proposito debeat attendi valor jugerum, aut prædiorum, non verò quantitas, aut mensura, adducebat in argumentum Albericus, *tex. in l. 2. §. cum in eadem nave, & in l. ultima, in fine, ff. ad legem Rodiam, de jactu*, quibus probatur unumquemque pro rata valoris mercium, & bonorum, debere contribuere illi cujus bona levandæ navis causa, in mare projecta fuerunt.

²² Verum nec istæ leges ad resolutionem quæstionis conducunt; nec pro asserta opinione quidquam faciunt: diversam enim (quin potius alienam) penitus sortiuntur rationem: nam bona, & merces majoris ponderis, sed minoris valoris, & pretij in mare projecta fuerunt, ut pretiosiora bona, & majoris valoris fervarentur. Valor ergo, non ipsa quantitas, vel pondus ibi omnino spectatur: id quod in casu nostro diversum est.

²³ Pari modo, ad id ineptè adaptatur per Albericum decisio legis, *majorem, ff. de pactis*. Nam illud, quod in ea dicitur pactum, nempe majoris partis creditorum remittentium hæredi debitoris (modò hæreditatem adeat, & residuum solvat) præjudicare minori parti: intelligi debet, ut major pars creditorum ea sit respectu crediti, non personarum; ex rationibus, de quibus ultra Glossam, & Jasonem in *dist. l. majorem, per Afflictum decis. 288. Solum cons. 273. colum. 2. lib. 2. Benvenut. Stracam tractatu de decoctoribus, part. 6. à num. 4.* & idem est quando præstatur securitas debitori à creditoribus pro majori parte, quia etiam major pars consideratur respectu interesse, *l. ultim. C. de his qui bon. ced. poss.* Cum ergo in *dist. l. majorem*, hæres eam ob causam adeat, quod major pars debiti, sibi remittitur, ideo valor, non personarum numerus considera-

tur: quod in quæstione nostra satis longè diversum est, nec ex ratione dicarum legum ad ejus resolutionem quidquam inferri potest. Quare perperam, tam pro prima, ut attendatur quantitas jugerum; quam pro secunda opinione, ut attendatur valor, non quantitas, adducuntur leges supra relatae per Albericum, & alia, quibus non est necesse, nec utile specialiter satisfacere.

Unde rejectis Alberici opinionibus ²⁴ supra adductis, rem istam iudicis arbitrio dirimendam esse, verius censet cum Bertrando, Afflict. Cova. Avend. & aliis, Menoch. *d. casu 245.* quibus adde Petrum Surdum *cons. 65. num. 23.* Judex itaque pensatis tam pascui, quam possessionum qualitate, & vicinorum conditione (ut supra dicebamus) vel habita consideratione ad quantitatem jugerum, vel ad valorem, prout ex circumstantiis causæ apius sibi visum fuerit, pascua taxabit, & utendi pascuo formam præscribet.

Cum tamen usus pascui publici debeat esse moderatus, pro modo debito, & sine aliorum injuria (ut in principio *hujus capituli* diximus) consequens est: quod ille, cui communitas, vel servitus est concessa, vel tanquam vicino competit jus pascui, cum certo numero gregum, non poterit plures immittere; nec etiam pecudes morbo laborantes; quòd si immiserit, merito à pasturagio expelletur; ut docet Gregor. in *l. 2. in glo. verbo, tan negligente, tit. 17. par. 7.* ubi refert illud Ovidij:

Morbida facta pecus, totum corruptum ovile.

Ne maculet socias, est separanda grege.

& facit *text. in l. Julianus, in princip. cum ibi notatis, ff. de actionibus empti, & in l. si finita, §. ex hoc edicto, ubi Glos. verb. juncta, ff. de damno infecto, & in c. penult. ibi, sicut ex una oye morbida universus grex inficitur, 45. distin. & in c. rescanda: 24. quæstion. 3. Cæpol. ubi sup. de servit. juris pasc. num. 20.*

CAPUT IV.

Quomodo vicinitas acquiratur, ut quis pascuo publico frui possit: & an cum vicinitate, sit necessaria habitatio in oppido, cujus est pascuum: & quis in proposito dicatur habitator.

SUMMARIVM.

- 1 Propositur Capitis ihema, & thesis.
- 2 Verbum hoc, vicinus, pluribus in legibus Regni invenitur.
- 3 Verbum, vicinus, pro eo, qui prope alium habitat, quandoque accipitur.
- 4 Vicinus in proposito quæstionis, quis dicatur.
- 5 Vicinitas pluribus modis acquiritur, & primo per nativitatem.
- 6 Natus in aliquo loco, cum fortassis mater per illum transierit, an acquirat naturalitatem? traditur remissivè.
- 7 Vicinitas contracta origine, & nativitate, potentior est omni alia.
- 8 Vicinitas, & domicilium originis semper retinetur, etiam si quis in alio oppido inhabitet.
- 9 Vicinitas, seu domicilium per Baptismum contrahitur, iam quoad spiritualia, quam quoad temporalia.
- 10 Expositus puer in loco expositionis acquirat originem.
- 11 Vicinitas, & domicilium, ex habitatione decennij contrahitur.
- 12 Vicinitas, utrum ex sola decennij habitatione contrahatur absque alio actu? traditur remissivè.
- 13 Vicinitas contrahitur per matrimonium.
- 14 Vicinitas, ut acquiratur per matrimonium, utrum sit necessarium quòd maritus larem, & bona sua translulerit ad locum ubi matrimonium contraxit? proponitur, & discutitur.
- 15 Vicinitas acquiratur per sententiam.
- 16 Vicinitas contrahitur ex eo, quod quis stipendiariam militiam, in aliquo oppido exerceat.
- 17 Milites in oppido, ubi commorantur, uberiori emolumento in pascuis, quam ceteri vicini, frui debent.
- 18 Advocati, Magistri, & Præceptores stipendiarii, ad instar militum, vicinitatis comodis, & emolumentis potiuntur.
- 19 Vicinus verè, & propriè, quis dicatur in proposito quo ad usum pascui.
- 20 Vicinitas, & domicilium pluribus in locis, absque actu receptionis inducitur.
- 21 Vicinus, ut quis reputetur, non est necesse quod in oppido habitet. Sed ad hoc, ut Pascuo potiatur, cum vicinitate requiritur

habitatio.

- 22 Habitator oppidi pluribus modis quis dicitur.
- 23 Habitatio majoris partis anni est necessaria, ut quis pascuo oppidi possit potiri.
- 24 Habitatio debet esse stabilis, non rara, vel momentanea.
- 25 Habitare in oppido dicitur, qui per aliquod tempus abest, cum tamen animum redeundi habeat; & n. 28.
- 26 Habitator oppidi, an dicatur scholaris, qui causa studiorum in eo residet? & quid de exule ad tempus, & de famulis dominorum, & vicinis adoptivis? traditur remissivè.
- 27 Habitatio principaliter consistit, & conservatur animo.
- 28 Habitare dicitur, qui per alium habitat.
- 29 Expenditur in proposito, *text. in l. cum scimus, §. fin. C. de agricolis, & censuris, lib. 11.*
- 30 Familia, verbum, quid comprehendat.
- 31 Familia an consistat in uno, vel duobus famulis.
- 32 Vicinitas pluribus in locis haberi potest, non tamen habitatio, ut pascuo quis uti possit.
- 33 Vicinus qui habet plura prædia in aliquo oppido, cum tamen ibi non habitet, pascuo uti non poterit.
- 34 Animalia agriculturae deservientia poterunt in pascuo oppidi, ubi sunt prædia quæ coluntur, pascere.
- 35 Intelligitur *lex 4. tit. 11. libr. 5. Ordinementi, & traditur limitatio text. in l. 9. tit. 28. par. 3.*
- 36 Vidua, an pascuo publico uti possit? & vicinitatis commoda retineat? traditur remissivè.

Vicinis, & habitatoribus cujusque oppidi pascua publica patere, & communia esse, in *precedenti cap.* diximus; quapropter in præsentem examinandum venit, quis in proposito dicatur vicinus; & quot modis contrahatur vicinitas; quis habitator loci? & quod pro usu pascui, simul cum vicinitate necessarid concurrere debet habitatio.

Et pro clariori intelligentia præmittendum duxi, hoc verbum, vicinus, reperi in plerisque legibus Regni, ejus enim meminit *lex 16. tit. 5. lib. 4. Ordin. l. 26. & 27. tit. 1. l. 7. Ordin. l. 2. tit. 19. par. 3. in l. 8. tit. 8. lib. 2. Fori, & dist. l. 4. & 9. tit. 29. par. 3.* & passim invenitur in pluribus legibus, & pragmaticis.

Secundo præmitto, quandoque verbum hoc, vicinus, nō sumi pro cive, sive incolaj